

ד. רצו עשרה בני אדם להביא לחולה גרוגרת, בין שהביאו בבת אחת בין בזה אחר זה, ואפילו כבר הבריא בראשונה – כולם פטורים, שכולם נתכוונו למצוה, והוריו לחולה – משובח. ויש להם שכר טוב מאת ה' (שו"ע).

ה. חולה הצריך שתי גרוגרות, ויש בעץ שתי גרוגרות בשני עוקצין או שלש בעוקץ אחד – פשוט שיש להביא לו את השלש התלויות בעוקץ אחד שאעפ"י שמרבה באכילה, הלא ממצט במלאכה.

קיג. מהיכן מביאים את עומר התנופה?

העומר, מצוה להביאו מן הקרוב, אם משום כרמל – שתהא התבואה רכה ונמללת וכשבאה ממרחק היא מתקשה, אם משום שאין מעבירים על המצוות. לא ביכר הקרוב לירושלים – מביאים אותו מכל מקום. מאריך ישראל בלבד (ע' להלן פג-פד). ביכר מן הקרוב אלא שאינו מובחר כמו התבואה הרחוקה – המובחר עדיף (כן כתב לצדד בספר טהרת הקדש להלן פג:).

דפים סה – סו

קיד. א. מה היו עושים כדי להוציא מלבן של בייתוסים שהיו אומרים ממחרת השבת – שבת בראשית?

ב. מתי נצחו החכמים את הבייתוסים בויכוחם על ספירת העומר, ומה קבעו לזכר הדבר?

ג. אלו דרשות הובאו בסוגיא המלמדות שספירת העומר מתחילה מיום ט"ז בניסן?

ד. קצירת העומר והבאתו, והספירה – ביום או בלילה? ומנין שסופרים מתאריך ההבאה עצמו?

ה. כתוב אחד אומר: תספרו חמשים יום וכתוב אחד אומר שבע שבתות תמימות תהינה – הכיצד?

א. במוצאי יום טוב ראשון של פסח היו קוצרים את העומר בעסק גדול; שלוחי בית דין יוצאים מערב יום טוב ועושים אותן כריכות במחובר לקרקע כדי שיהא נוה לקצור. כל העיירות הסמוכות מתכנסות לשם, והקוצר מכריז ואומר 'בא השמש?' – הין, 'מגל זה... קופה... [שבת היום...]' וכו' – שלש פעמים על כל דבר ודבר. וכל כך למה – מפני הבייתוסים שהיו אומרים אין קצירת העומר במוצאי יום טוב. מאותה סיבה היה העומר נקצר בשלשה אנשים בשלש מגלות ובשלש קופות, כדלעיל.

ב. מיום שמיני בניסן ועד סוף המועד (=פסח) נצחו החכמים את הבייתוסים בענין הספירה והג השבועות, וקבעו ימי שמחה שאין מספידים בהם, וכל שכן שאין מתענים בהם. לגרסת רש"י קבעום שלא להתענות – אבל בהספד מותר.

ג. כתוב אחד תלה הספירה בימים וכתוב אחד אמר לספור שבועות תמימות – ללמד שאם חל פסח באחד מימי השבוע, סופרים מלמחרת ואין מתחילים מיום ראשון בשבת למנות שבועות תמימות בדוקא. (ריב"ז). ואמרו ישובים נוספים למקראות, כדלהלן).

תספר לך – ספירה תלויה בבית דין. כלומר הספירה תלויה ביום טוב שנקבע לפי קידוש ב"ד את החודש, ולא ספירה לפי ימי השבוע הנתונה לכל אדם. (רבי אליעזר וריב"ב [י"ג: ר' יהודה. עתוס']. אך מדרש זה אין הוכחה על יו"ט ראשון דוקא, שמא יו"ט אחרון).

שתי ספירות אמרה תורה – ספירת העומר וספירת החודש; כשם שספירת החודש חשבנו ניכר סמוך לביאתו (ערש"י ותוס' כמה פירושים), כך בספירת העומר. ואילו היו מתחילים לספור לעולם מיום ראשון בשבת, אין הכר מסוים סמוך לביאתו (ר' יהושע). גם מצד דרש זה לבד היה אפשר מיו"ט אחרון, וכנ"ל. יש גורסים להשוות לספירת היובל. (עתוס').

הבאת שתי הלחם בעצרת משתווה להבאת העומר בפסח – מה להלן, בשתי הלחם, רגל ובתחילת רגל, אף כאן (רבי ישמעאל).

גזרה שוה שבת – שבת (עד ממחרת השבת השביעית... והקרבתם...; וספרתם לכם ממחרת השבת) – מה להלן רגל ותחילת רגל, בסמוך לה, אף כאן תספרו מסמוך לרגל (ר' יהודה / יהושע בן בתירא, ור' יוסי).

תספרו חמשים יום – כל ספירות שאתה סופר לא יהו אלא חמשים יום, ואם אתה מונה משבת בראשית, נמצא תאריך של יום חמשים של שנה זו, יכול להיות יום חמשים וששה של אשתקד וכדו' (ר' יוסי בר' יהודה). ואמר רבא: אית ליה פירכא, הוה אמינא חמשים מיום שהתחיל למנות, להוציא הימים שבין יום טוב ראשון של פסח ליום ראשון כשבת שלאחריו).

לפי שלא פורש שבת מסוימת, והלא השנה כולה מלאה שבתות – משמע יום טוב ולא שבת בראשית (ר' יוסי. וראה בו פירכא וחזר ודרש באופן אחר).

כתוב אחד אומר: ששת ימים תאכל מצות וכתוב אחד אומר שבעת ימים מצות תאכלו – הכיצד, מצה שאי אתה יכול לאכול שבעה – מן החדש, אתה יכול לאכול ששה ימים. הוי, בט"ז בניסן קרב העומר (ר' שמעון בן אלעזר).

ד. קצירה וספירה – בלילה. הבאה – ביום.

נקצר ביום – ע' להלן עא-עב.

לא ספר בלילה – נחלקו ראשונים האם סופר למחרת ביום. לא ספר גם ביום – נחלקו אם

סופר בשאר הימים אם לאו (עתוס' וש"ר).

כתוב: מהחל חרמש בקמה תחל לספר, וכתוב: שבע שבתות תמימת תהיינה – אימתי אתה מוצא תמימות, בזמן שאתה מתחיל לספור מבערב. הרי שקוצר וסופר בלילה. אבל ההבאה – ביום, ככתוב מיום הביאכם.

ה. רבן יוחנן בן זכאי יישב המקראות כך: פעמים אתה מונה שבתות תמימות – מתחילתן לסופן – כשט"ז

ניסן חל ביום ראשון בשבוע, ופעמים אי אתה מונה תמימות – כשחל ביום אחר בשבוע.

אביי אמר: מצוה למנות ימים ומצוה למנות שבועות. [אמימר מנה ימים בלבד. אמר, עתה שאין עומר אין הספירה חובה אלא משום זכר למקדש, הלכך די בספירת הימים].

דף סו

קטו. א. מהו אביב קלוי באש גרש כרמל?

ב. אלו דרשות נוטריקון הזכרו בסוגיא?

ג. הקמת העודף של מנחת העומר שנשאר לאחר ניפוי העשרון – מה עושים בו? האם הוא מחויב בתרומות ומעשרות וחלה?

א. אביב – כמשמעו, ראשית קציר השעורים.

קלוי באש – לר"מ, מהבהבים את השבלים (בעזרה) באש. לחכמים, תחילה חובטים אותם (בקנים לחים

ובקולחות, שלא יתמעכו. ואין דישה בעומר. עתוס' פה. ד"ה אין) ואחר כך נותנים אותם באבוב (= כלי קליה של מוכרי קליות, העשוי מנחושת קלל - וזהו לשון 'קלי') המנוקב ככברה כדי שתהא האור שולט בכולו. גרש - טחון בריחים של גרוסות (טחינה גסה, כדי שהפסולת לא תעבור בנקבי הנפה) - לאחר ששטחום בעזרה והרוח היתה מנשבת בהם. כרמל - רך (חילוף אותיות כר - רך) ומל (- נמלל ביד). דבי רבי ישמעאל תנא: כר-מלא (- הגרעין מבושל כל צרכו ואינו שדוף, וממלא את הזג). יש מפרשים 'כרמל' שנאמר לענין איסור חדש שהוא יבש לגמרי, ולא כ'כרמל' שנאמר במנחת העומר (עפ"י רבנו גרשום כריתות ד:). ואולם רש"י (שם) פרש באופן זה.

ב. דרשות נוטריקון:

כרמל - רך מל; כר מלא.

וכרמל בצק לנו ויאמר תן לעם ויאכלו - בא ויצק לנו ואכלנו. ונוה היה (- נאה היה הלחם).

נתעלסה באהבים - נושא ונתן ונעלה (למיטה) ונשמח ונתחטא (- לשון משחק).

כנף רננים נעלסה - נושא עולה ונתחטא (- לשון הורדה, הנחה. או לשון טיול - משחק. ערש"י ותוס').

כי ירט הדרך - יראתה ראתה נטתה.

ג. שארית הקמח של מנחת העומר היה נפדה ונאכל לכל אדם, וחייב בחלה (שהרי שעת הגלגול קובעת לחיוב חלה, וזה נתגלגל ביד הדיוט) ופטור מן המעשרות, שמירוח הקדש פוטר (דגנך - ולא דיגון הקדש). רבי עקיבא מחייב, שלא ניתנו מלכתחילה אלא כפי הצורך ואילו השאר לא קידש. (אפשר שלרבי עקיבא אין צריך פדיה. או אפשר שפודים מדרבנן, שלא יאמרו הקדש יוצא בלא פדיון. תוס'. וע' בשפ"א).

דפים סו - סז

קטז. א. מירוח הקדש ומירוח עכו"ם - האם פוטרם מתרומות ומעשרות?

ב. גלגול עיסה של הקדש או נכרי - האם פוטר מחלה או לא?

ג. כיצד מערים אדם על תבואתו להפטר מתרומות ומעשרות?

ד. פטר חמור של נכרי, מה דינו?

א. מירוח הקדש פוטר (דגנך. סתם מתניתין בפאה ובחלה). לדברי רב כהנא, רבי עקיבא סובר שאינו פוטר. ואילו רבי יוחנן ורבא ועוד אמוראים חולקים וסוברים שגם לרבי עקיבא פוטר. ומותר לגמרי, הן באכילת עראי הן באכילת קבע (עפ"י תד"ה כדי; תוס' רעק"א פאה ד, ח).

מירוח עכו"ם - מחלוקת תנאים; רבי יהודה ורבי מאיר סוברים שאינו פוטר (דגנך, דגנך - מיעוט אחר מיעוט, לרבות), ותורמים ומעשרים משלו על של ישראל, ולהפך. רבי יוסי ורבי שמעון פוטרם (ומותר לאכול אפילו אכילת קבע. תוס' ועוד).

ואמרו (לפי דברי רבא) שאעפ"י חכמים גזרו לחייב משום בעלי כיסים (הלוקחים תבואה מן החמרים, ולא יבדילו בין מוכר נכרי לישראל. פירוש אחר: שיערימו לפטור תבואתם ע"י מירוח עכו"ם (רש"י), או יתלו את ממונם בגוי כדי לפוטרו (ערמב"ם תרומות ד, טו). ודוקא בתרומת ארץ ישראל, אבל תבואת חו"ל שאינה אלא מדרבנן - בגוי אין תרומתו ותרומה ואינה מדמעת.